

Załącznik do Uchwały Nr XXXV/253/13
Rady Miejskiej w Warce
z dnia 22 marca 2013r.

PLAN ODNOWY MIEJSCOWOŚCI KONARY na lata 2013 - 2020

Gmina Warka

Warka 2013

Spis treści

1. Wstęp	4
2. Charakterystyka miejscowości	5
2.1. Położenie miejscowości, przynależność administracyjna, powierzchnia, liczba ludności... 5	
2.2. Historia miejscowości	5
2.3. Przestrzenna struktura miejscowości	6
3. Inwentaryzacja zasobów służących odnowie miejscowości.....	7
3.1. Zasoby przyrodnicze	7
3.1.1. Charakterystyka fizyczno –geograficzna.....	7
3.1.2. Tereny leśne	9
3.1.3. Fauna	10
3.1.4. Flora	10
3.1.5. Tereny i obiekty chronione.....	11
3.2. Dziedzictwo kulturowe	11
3.3. Obiekty i tereny	14
3.4. Infrastruktura społeczna.....	15
Edukacja.....	17
3.5. Infrastruktura techniczna	18
3.5.1. Sieć transportowa (kolejowa, drogową, transport publiczny)	18
3.5.2. sieć wodociągowa	20
3.5.3. Sieć kanalizacyjna	22
3.5.4. Gospodarka odpadami komunalnymi	25
3.5.3. Sieć ciepłownicza	27
3.5.6. Zakład Usług Komunalnych w Warce sp. z o.o.	29
3.5.7. Sieć gazownicza	30
3.5.8. Sieć energetyczna	31

3.5.9. Sieć telefoniczna	32
3.6 Gospodarka i rolnictwo.....	33
3.7 Kapitał społeczny i ludzki	35
4. Analiza SWOT	36
5. Opis planowanych zadań inwestycyjnych	38
6. Opis i charakterystyka obszarów.....	39

1. Wstęp

Plan Odnowy Miejscowości (POM) Konary na lata 2013 – 2020 jest dokumentem określającym strategię działań wsi w sferze społeczno – gospodarczej w perspektywie lat 2013-2020.

Plan został opracowany w celu stworzenia całościowej wizji rozwoju miejscowości, uwzględniającej czynniki zewnętrzne i wewnętrzne wpływające na możliwość realizacji planowanych działań oraz umożliwienia beneficjentom pozyskania środków zewnętrznych na realizację zadań. Plan Odnowy Miejscowości przygotowany został wspólnie z mieszkańcami Konar, tak by realizowane zadania odpowiadały rzeczywistym potrzebom mieszkańców i mogły w pełni wykorzystać istniejący potencjał i szanse rozwoju miejscowości.

Celem stworzenia dokumentu jest określenie kierunków działań mające przełożenie m.in. na możliwość ubiegania się o fundusze zewnętrzne na rzecz rozwoju miejscowości w tym z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) na lata 2007-2013.

POM jest efektem współpracy mieszkańców Konar, Rady Sołeckiej z miejscowymi władzami samorządowymi, które widziały potrzebę perspektywicznego wyznaczenia kluczowych kierunków rozwoju miejscowości.

Przedkładany Plan Odnowy Miejscowości Konary 2013 – 2020 jest zgodny z dokumentami strategicznymi rozwoju kraju, województwa i powiatu, a także wpisuje się w Strategię Rozwoju Gminy Warka. Plan został opracowany przy pomocy instrukcji do sporządzania planu odnowy miejscowości Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi. POM Konary sporządzono z uwzględnieniem Planu Rozwoju Lokalnego Miasta i Gminy Warka 2008-2015 oraz Strategii Rozwoju Gminy Warka.

Niniejsze opracowanie zawiera charakterystykę miejscowości, począwszy od historii, poprzez inwentaryzację zasobów wsi, czyli analizę sfery społeczno-gospodarczej służącej identyfikacji problemów miejscowości, SWOT – czyli mocne i słabe strony miejscowości, planowane kierunki rozwoju, zakładane do realizacji przedsięwzięcia wraz z szacunkowymi kosztami i harmonogramem planowanych działań. W planie został przedstawiony system wdrażania, system monitorowania i oceny realizacji Planu oraz system komunikacji społecznej. POM dla miejscowości Konary jest ekspertyzą prognostyczną - otwartą, podlegającą ciągłej weryfikacji

sytuacji społeczno-gospodarczej, która w zależności od potrzeb i uwarunkowań finansowych będzie mogła być poddawana aktualizacjom.

Zgodnie z instrukcją sporządzania planów odnowy miejscowości Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju przyjmujemy na potrzeby Planu Odnowy Miejscowości 7 letni okres planowania tj. na lata 2013 – 2020.

2. Charakterystyka miejscowości

2.1. Położenie miejscowości, przynależność administracyjna, powierzchnia, liczba ludności

Konary – wieś zlokalizowana w województwie mazowieckim, w powiecie grójeckim w gminie Warka. Powierzchnia wsi to obszar 917 ha. Ludność zamieszkująca miejscowość to przede wszystkim rolnicy. Według danych Urzędu Miejskiego z 26.11.2012 r. roku na terenach miejscowości Konary zameldowanych było 379 osób.

2.2. Historia miejscowości

Konary to stara osada a ślady osadnictwa datowane są na okres neolitu tj. lata 4500-1800 p.n.e. były już notowane w średniowieczu. Niewątpliwie była to dawna wieś służebna, gdzie hodowano konie w stadninach na użytek grodu książęcego (w Czersku). Obecnie jest to duża wieś sadownicza. Pierwszy sad (w folwarku) został zanotowany w dokumentach już w 1557r., w którym uprawiano gruszki i jabłka przeznaczone na zbył, następne informacje o sadzie są z lat 1782-1795. Pierwsze sady włościańskie poczęto zakładać już w II poł. XIX w. Na większą skalę sadownictwo rozwinęło się w okresie międzywojennym.

W 1867 r. funkcjonowała już gmina Konary – ze względu na obszar – gmina zbiorowa z wójtem. W 1867 r. w Konarach była szkoła początkowa a wieś Konary składała się z 51 osad włościańskich.

W 1922 r. powołano do życia Ochotniczą Straż Pożarną w Konarach. W 1929 r. w Konarach mieszkało 407 osób. Szkoła mieściła się w budynku sprzed I wojny światowej. W czasie działań wojennych wieś została całkowicie zniszczona. Przyczółek warecko-magnuszewski zaczynał się od skrzyżowania koło kościoła w Konarach.

Z funduszu Rozwoju Rolnictwa wsi Konary, Podgórzyce, Ostrówek w 1965 r. mieszkańcy tych wsi założyli Kółko Rolnicze w Konarach. Prawdopodobnie do 1965 r. funkcjonował w Konarach ośrodek zdrowia przeniesiony później do Dębnowoli. W sierpniu 1969 została oddana do użytku nowa remiza OSP (w miejsce starego baraku). W 1971 r. oddano do użytku nowo wybudowaną szkołę (po wieloletnich staraniach od 1955 r.). W latach 1975-1998 miejscowość należała administracyjnie do województwa radomskiego.

Parafia Konary od samego początku istnienia należała do biskupstwa poznańskiego aż do czasów ostatniego rozbioru Polski. Biskupi gnieźnieńscy najprawdopodobniej mieli prawo przedstawiania swoich kandydatów na plebanów. Od czasów rozbiorów należy do diecezji warszawskiej. Na początku XII w. jeszcze nie było podziału na parafie. Sieć parafialna ukształtowała się w głównych zarysach w XIII w. Przypuszczalnie w II poł. XIII w. pierwotny kościół św. Krzyża i św. Trójcy w Pólku fundowali i uposażyli arcybiskupi gnieźnieńscy będący właścicielami tych ziem. W 1380 r. (prawdopodobnie) przeniesiona została przez arcybiskupa gnieźnieńskiego Janusza Suchywilka, parafia z Pólka k. Ostrówka do Konar i erygowana w 1381 r. Kościół w Konarach był konsekrowany przez kardynała Stefana Wyszyńskiego w 1966 r. Proboszczem był wtedy ks. Podsiadły. W 1975 r. w Konarach wystawiono nową dzwonnice z kamienia polnego, tak jak kościół. Proboszczem był ks. Konarzewski. Obecnie parafia należy do dekanatu wareckiego, archidiecezji warszawskiej.

2.3 Przestrzenna struktura miejscowości

W centrum Konar na niewielkim wzgórzu znajduje się Kościół Św. Trójcy zbudowany w 1957 z kamienia polnego. Wybudowany wg projektu arch. Czesława Duchnowskiego, neoromański z fragmentami barokowymi. Kościół w Konarach był konsekrowany przez kardynała Stefana Wyszyńskiego w 1966 r. W 1975 r. w Konarach wystawiono nową dzwonnice z kamienia polnego. Obecnie parafia należy do dekanatu wareckiego, archidiecezji warszawskiej.

Konary nie posiadają dużych otwartych przestrzeni wspólnych. Jedynymi miejscami stanowiącymi centrum spotkań integrujących mieszkańców jest niewielki plac przy szkole oraz ochotniczej straży pożarnej.

Układ architektoniczny miejscowości charakterystyczny dla regionu – domy jednorodzinne wraz z ogródkami i działkami rolnymi.

3. Inwentaryzacja zasobów służących odnowie miejscowości

Znaczna część danych odnoszących się do zasobów miejscowości Konary opracowana jest w odniesieniu do całej gminy Warka. Niemniej jednak ze względu na fakt, iż gmina Warka ma charakter dość jednorodny należy przyjąć, że informacje charakteryzujące odnoszą się proporcjonalnie także do samego sołectwa Konary.

3.1 Zasoby przyrodnicze

Pod względem geograficznym, obszar gminy położony jest w południowej części Niziny Mazowieckiej na pograniczu Wysoczyzny Rawskiej i Równiny Radomskiej, w dolinie rzeki Pilicy. Dolina ograniczona jest stromą skarpą przechodzącą w wysoczyznę morenową, zbudowaną głównie z glin zwałowych. Średnia wysokość wysoczyzny wynosi 120 – 130 m n.p.m., a doliny rzek Wisły i Pilicy tworzą taras zalewowy o wysokości średnio 50 – 90 m n.p.m.

Rejon na północ od Warki to rozległe obszary sadów, które są głównym źródłem utrzymania i dochodów okolicznych mieszkańców. Po przeciwnej stronie rzeki, na południe od Warki, rozciąga się kompleks lasów dawnej Puszczy Stromeckiej.

Klimat tego terenu charakteryzuje się korzystnymi opadami i dużym nasłonecznieniem co umożliwia rozwój rolnictwa i sadownictwa.

3.1.1. Charakterystyka fizyczno –geograficzna

Zgodnie z podziałem fizyczno-geograficznym J. Kondrackiego miasto i gmina Warka położone są w obrębie dwóch mezoregionów:

- Równiny Warszawskiej,
- Doliny Środkowej Wisły,
- mikroregionu Doliny Dolnej Pilicy¹.

Jednostki te należą do makroregionu Niziny Środkowomazowieckiej, w krajobrazie której dominują bezzeziorne równiny denudacyjne zbudowane z glin morenowych i piasków, ze żwirowymi ostańcami moren i kemów starszych zlodowaceń. W morfologii zaznaczają się ponadto rozległe, kotlinowe obniżenia oraz tarasy dolin rzecznych Wisły i Pilicy, urozmaicone występowaniem wydm. Granicę pomiędzy Równiną Warszawską a Dolinami Środkowej Wisły i Dolnej Pilicy

---

¹ *Geografia regionalna Polski*, J.Kondracki, Warszawa 2000 r.

wyznaczają wysokie skarpy, ograniczające odpowiednio od zachodu i północy formy dolinne.

Równina Warszawska

Równina Warszawska, w obrębie której znajduje się większość terenów miasta i gminy, rozciąga się od doliny Pilicy na południu po Warszawę na północy, wzdłuż lewego brzegu Wisły. Od zachodu przechodzi w bardziej wyniesioną i pofalowaną Wysoczyznę Rawską, na wschodzie opada w kierunku doliny Wisły stromą, ponad 20-metrową skarpą, podobnie na południu - ku dolinie Pilicy.

Morfologia Równiny jest mało urozmaicona. Jest to płaska, silnie zdenudowana powierzchnia akumulacji lodowcowej, zbudowana z glin zwałowych, osadów zastoiskowych wodnolodowcowych zlodowacenia środkowopolskiego, stadiału Warty. Występują tu pojedyncze formy takie jak: wzniesienia morenowe (Warka), pola piasków przewianych z lokalnymi zespołami wydmowymi (Magierowa Wola), równiny kemowe oraz pagórki kemowe, rozprzestrzenione praktycznie na całym obszarze miasta i gminy. Teren Równiny rozcinają doliny, kierujących się ku Wiśle i Pilicy, cieków powierzchniowych (Czarna, Struga).

Obszar Równiny łagodnie pochyla się ku północy. Rzędne terenu w obrębie miasta i gminy Warka wahają się w granicach 120 - 130 m n.p.m. Jedynie na południowym zachodzie, w okolicach miejscowości Michałów i Palczew przekraczają 140 m n.p.m. W sąsiedztwie doliny Wisły natomiast osiągają wartość 115 m n.p.m. Spadki terenu nie przekraczają 5%. Jest to obszar rolniczy, charakteryzujący się stosunkowo dużym zalesieniem (względem pozostałych gmin powiatu) oraz dużą ilością sadów (41 %). Większe kompleksy leśne występują w okolicach Michałowa (Las Michałowski) i Magierowej Woli (Las Dębnowolski).

Dolina Środkowej Wisły

Mezoregion Dolina Środkowej Wisły jest to asymetryczna dolina o charakterze przełomu, która rozciąga się na kierunku SE-NW, łącząc dwa rozległe obniżenia - Kotlinę Kozieniecką i Kotlinę Warszawską.

Dolina dzieli się na dwie części:

- zalewową - wypełnioną rzecznyymi osadami holoceniowymi, porośniętą krzewami i pojedynczymi drzewami, z licznymi starorzeczami i kępami, świadczącymi o wielokrotnych zmianach biegu Wisły i wskazującymi na silniejsze od obecnego jej meandrowanie,
- nadzalewową - z plejstoceniowymi, piaszczystymi tarasami, uformowanymi u schyłku ostatniego zlodowacenia, nadbudowanymi w okresie postglacjalnym piaskami eolicznymi, porośniętymi przeważnie sadami.

Współczesna, holocenińska dolina, ukształtowana ostatecznie w interglacjale emskim (poprzedzającym ostatnie zlodowacenie) osiąga szerokość 4-5 km i wcina się maksymalnie na 20-25 m poniżej obecnego poziomu rzeki. Rzędne terenu w granicach miasta i gminy Warka osiągają wartości 97-100 m n.p.m. tj. ok. 7 m nad poziom Wisły (93-94 m n.p.m.).

Dolina Dolnej Pilicy

Rozciągająca się w przybliżeniu równoleżnikowo Dolina Dolnej Pilicy to mikroregion wyróżniony w obrębie mezoregionu Równiny Kozienickiej, stanowiący południową granicę Równiny Warszawskiej. Jest to asymetryczna dolina z wysokim i stromym brzegiem północnym (ponad 20 metrów) oraz, podobnie do doliny Wisły, systemem tarasów zalewowych i nadzalewowych.

Taras zalewowe, przeważnie zabagnione i porośnięte krzewami, z licznymi starorzeczami (np. Stara Rzeka w okolicach Grzegorzewic) budują holocenińskie mady ilaste, torfy i piaszczysto-żwirowe utwory akumulacji rzecznej. Plejstocenijskie piaszczyste tarasy nadzalewowe z wydmami są przeważnie zalesione (miejscami występują sady). Występują głównie po stronie południowej doliny (prawy brzeg). Po stronie północnej natomiast występują lokalnie (Grzegorzewice, Michałów).

Szerokość Doliny Dolnej Pilicy waha się w granicach 1,5 - 3,5 km. Rzędne terenu w jej obrębie wynoszą niewiele ponad 100 m n.p.m. tj. ok. 1-2 m ponad poziom wody w rzece (99 m n.p.m.), co świadczy o tym, że Pilica tylko nieznacznie wcina się w otaczające podłoże.

3.1.2. Tereny leśne

Według regionalizacji przyrodniczo-leśnej Polski, lasy gm. Warka należą do IV Krainy Mazowiecko-Podlaskiej. Tworzą one na terenie gminy kilka zwartych, stosunkowo dużych kompleksów o pow. 100 ha:

- Na zachód od miejscowości Ignacówka,
- W rejonie Woli Palczewskiej,
- W rejonie Gośniewic,
- Las Dębnowolski i Las Gąsecki w rejonie Gąsek,
- Las Laskowski,
- w rejonie Michalczewa.

Ponadto na terenie gminy znajduje się kilka mniejszych kompleksów leśnych o powierzchni nie przekraczającej 50 ha, położonych w rejonach:

- Doliny Wisły,
- Doliny Pilicy i jej dopływów.

W wymienionych kompleksach leśnych występują następujące typy siedliskowe:

- las mieszany świeży – 60%
- bór mieszany świeży – 25%
- bór świeży - 10%
- olsy i inne- 5%

Lesistość gminy (liczona łącznie dla miasta i gminy) wynosi około 10% i znacznie odbiega od zalesienia województwa (21,5%). Całkowita powierzchnia lasów na terenie miasta i gminy Warka wynosi 2007 ha. Są to lasy w większości Skarbu Państwa w zarządzie Lasów Państwowych (60%). Około 40% lasów należy do osób fizycznych. Ponadto, na terenie gminy występują grunty zadrzewione o powierzchni łącznej 577 ha, które w większości stanowią własność prywatną (72%).

3.1.3. Fauna

Na terenie gminy stwierdzono występowanie co najmniej 17 gatunków ssaków. Spośród nich wydra zaliczana jest do gatunków o dużym ryzyku wyginięcia w Polsce i wymieniona w „Polskiej czerwonej księdze zwierząt”².

Na omawianym obszarze żyje 144 gatunków ptaków. Wśród nich 109 to gatunki lęgowe, z których dwa wymienione są w „Polskiej czerwonej księdze zwierząt”. Są to siweczka obrożna i rybitwa białoczelna.

3.1.4. Flora

Istotnymi elementami flory tego terenu są użytki zielone, które znajdują się głównie na obrzeżach koryta Pilicy i stanowią 14% powierzchni gminy. Porasta je roślinność szuwarowa, a w wodach roślinność wodna i oczeretowa. Natomiast na wyżej położonych wyniosłościach terenu występuje roślinność torfowiskowa. Znaczne obszary doliny zajmują łąki i murawy o złożonym składzie gatunkowym traw i ziół.

---

² Zakład Ochrony Przyrody i Zasobów Naturalnych, Kraków 1992 r.

W krajobrazie gminy istotne znaczenie mają także małoprzestrzenne formy takie jak: aleje drzew przydrożnych, parki przydworskie, zadrzewienia cmentarzy, ogrody przydomowe, starorzecza, tereny bezodpływowe, oczka wodne itp.

3.1.5. Tereny i obiekty chronione

Na terenie Konar nie występują obiekty chronione

Na terenie gminy Warka znajdują się następujące obiekty objęte ochroną na podstawie ustawy o ochronie przyrody:

- Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Pilicy i Drzewiczki”, o całkowitej pow. 63 422 ha,
- 5 pomników przyrody: trzy dęby szypułkowe w Warce, jeden w Pilicy, sosna pospolita w Grażynie

3.2 Dziedzictwo kulturowe

Wieś Konary posiada następujące obiekty stanowiące dziedzictwo kulturowe miejscowości:

- w ogrodzeniu cmentarza kościelnego 4 kapliczki narożne z II poł. XVIII w.
- na cmentarzu grzebalnym
  - kapliczka słupowa z XVIII w.
  - 5 nagrobków z okresu od 1810-1901 r.
- obiekty starsze niż 60 lat
  - młyn (niedawno zmodernizowany) tzw. dolna droga
  - dom – dawna karczma p. Gadomskich – przy trasie kozienickiej
  - stara plebania – obecnie organistówka

Gmina Warka może poszczycić się dużą; jak na taki niewielki obszar, liczbą zabytków kultury materialnej, z których część reprezentuje wysoką klasę artystyczną. W gminnej ewidencji zabytków znajduje się 191 obiektów, z czego 94 znajdują się w Warce i na Winiarach. Najbardziej wartościowe zostały wpisane do Rejestru Zabytków, których wykaz wraz z obecnym stanem technicznym znajduje się w tabeli zamieszczonej poniżej.

Tabela 17. Stan techniczny i potrzeby remontowe obiektów dziedzictwa kulturowego wpisanych do Rejestru Zabytków

Lp.	Nazwa obiektu dziedzictwa kulturowego	Numer wpisu do rejestru	Stan techniczny	Potrzeby remontowe
1	Laski – dwór drewniany z końca XVIII wraz z parkiem	114/A/81	Pozostał jedynie park zabytkowy – dość dobrze utrzymany. Dworek został rozebrany ok. 15 lat temu	
2	Lechanice – dwór wybudowany w latach 1915-18	409/A/89	Budynek po remoncie	Brak potrzeb remontowych
3	Michałów Górny – pałac z II poł. XIX w	110/A/81	Stan dobry	Wymagany remont pokrycia dachowego i obróbek blacharskich, remont elewacji i tarasów
4	Nowa Wieś – dwór klasycystyczny z I poł XIX w wraz z parkiem	133/A/82	Budynek całkowicie zdekapitalizowany	Budynek wymagałby częściowej odbudowy
5	Pilica – cmentarz grzebalny parafii ewangelickiej założony po 1863 roku, użytkowany do 1944 r.	487/A/91	Stan bardzo zły, teren ulega zakrzaczeniu, część grobów i płyt nagrobnych zdewastowana	
7	Warka – kościół parafialny p.w. św. Mikołaja z XIV-XVII w.	177/A/82	Stan zły– do kapitalnego remontu	Kościół wymaga pilnych prac konserwatorskich i restauracyjnych m.in. wymiany stropów i remontu więźby dachowej
8	Warka – zespół sakralny: kościół parafialny p.w. Matki Boskiej Szkaplerznej z XII-XVIII w, budynki poklasztorne z XVIII w	178/A/82	Stan zły – do kapitalnego remontu	Kościół wymaga pilnych prac konserwatorskich i restauracyjnych m. in. wymiany więźby dachowej i umocnienia dachu
9	Warka – ratusz klasycystyczny z I poł. XIX w.	202/A/83	Stan zadawalający	Bieżące prace modernizacyjno - remontowe (kotłownia, sanitariaty, dach, stolarka okienna, podłogi)

Lp.	Nazwa obiektu dziedzictwa kulturowego	Numer wpisu do rejestru	Stan techniczny	Potrzeby remontowe
10	Warka – dom murowany z pocz. XIX w.	203/A/83	Stan zły – do kapitalnego remontu	Dworek wymaga remontu dachu, elewacji zewnętrznej oraz budowy kotłowni i instalacji c.o.
11	Warka-Winiary – dwór wraz z parkiem	215/A/83	Stan zadawalający	Wymagany remont elewacji zewnętrznej, wymiana rynien, malowanie obiektu oraz prace konserwatorskie w parku
12	Wrociszew – kościół parafialny p.w. św. Małgorzaty	237/A/84	Stan dobry	Drobne remonty i konserwacje, montaż ogrzewania

Źródło: Dane Urzędu Miejskiego w Warce

Wśród wymienionych powyżej zabytków do najbardziej cennych i atrakcyjnych pod względem historycznym i turystycznym należą:

- Zespół pałacowo-parkowy na Winiarach – pałac został zbudowany w XVIII w., gruntownie przebudowany ok. poł. XIX i XX w., znajduje się w otoczeniu parku krajobrazowego z XVIII w. Winiary należały do rodziny Pułaskich, tutaj urodził się i spędził dzieciństwo Kazimierz Pułaski. W zrekonstruowanych wnętrzach z tego okresu znajduje się muzeum im. Kazimierza Pułaskiego. W latach 2009-2013 - rewitalizacja.
- Kościół pofranciszkański i budynki poklasztorne – barokowy, z XVII w., w Kościele, w środkowej części XVIII-wiecznego ołtarza głównego obraz Matki Boskiej z Dzieciątkiem z początku XVII w. W podziemiach spoczywają prochy książąt mazowieckich (przeniesione w XIX w. ze spalonego kościoła dominikanów). W ostatnich latach udostępniono na powrót dla zwiedzających krużganki i wirydarz.
- Kościół farny p.w. Św. Mikołaja – barokowy, wybudowany w XVII w., kilkakrotnie odbudowywany ze zniszczeń i przekształcany zatracił pierwotny charakter; późnorenesansowy ołtarz pochodzi z 1610 roku., na uwagę zasługuje również XVIII-wieczna chrzcielnica i kropielnica z piaskowca.
- Ratusz – klasycystyczny, wybudowany najprawdopodobniej wg projektu H. Szpilowskiego ok. 1821 r., obecnie siedziba Urzędu Miejskiego.

Na terenie gminy znajduje się ponad 100 stanowisk archeologicznych, które obejmują ślady osadnictwa różnych kultur: przeworskiej, łużyckiej, okresu rzymskiego i średniowiecza.

Na omawianym obszarze, w miejscowościach: Laski, Michałów Górny, Nowa Wieś, Palczew, Warka-Winiary, Dębnowola, Pilica i Lechanice znajdują się parki dworskie – stan ich jednak w większości jest niezadawalający.

3.3 Obiekty i tereny

Rozwój turystyki na terenie miasta i gminy Warka związany jest przede wszystkim z doliną Pilicy. Walory przyrodniczo-krajobrazowe rzeki, uważanej za jedną z piękniejszych w Polsce centralnej przyciągają tutaj liczne rzesze turystów, szczególnie chcących aktywnie uprawiać turystykę kajakową. Wędkarze mogą liczyć na połowy szczupaka, suma, płoci, bolenia, czy leszcza. Występuje tu duże zróżnicowanie fauny i flory.

Kolejnym obiektem ważnym turystycznie jest sąsiadujący z miastem kompleks leśny. Wśród drzew występują tu przede wszystkim takie gatunki, jak sosna, brzoza brodawkowata, świerk, dąb. W runie i w warstwie krzewów można podziwiać dużą różnorodność krajowych gatunków roślin. Podczas sezonu jest tu prawdziwy raj dla grzybiarzy. Bytują tu łosie, sarny, jelenie, dziki, lisy i zające.

W samej Warce najcenniejszym obiektem turystyczno-krajoznawczym jest zespół pałacowo-parkowy na Winiarach. Składa się on z pałacu zbudowanego w XVIII w., następnie przebudowanego w XIX i XX wieku oraz parku krajobrazowego z XVIII wieku. W zrekonstruowanych wnętrzach znajduje się Muzeum im. Kazimierza Pułaskiego – ekspozycja stała poświęcona działalności Kazimierza Pułaskiego w Polsce i Stanach Zjednoczonych oraz wystawy okresowe. Park dworski utrzymany jest w większości w stylu angielskim co w połączeniu z malowniczym ukształtowaniem terenu stwarza niepowtarzalny mikroklimat. Dość duży zadrzewiony obszar zamieszkują liczne gatunki ptaków (kosi, szpaki, drozdy, kwiczoły, dzięcioły, kowaliki, sikorki, pliszki i sowy). Rosną tu wiązy, modrzewie, lipy, kasztanowce, klony, jesiony, topole i kilka dębów szypułkowych. Piękno parku utrwalają w swych pracach artyści podczas plenerów, zwieńczonych wystawami w Muzeum.

Ponadto na terenie gminy istnieje jeszcze szereg ciekawych obiektów o walorach turystyczno-krajoznawczych, które opisane zostały w rozdziale dotyczącym dziedzictwa kulturowego.

Przez teren gminy Warka przebiegają następujące szlaki turystyczne:

1. Góra Kalwaria – Czersk – Potycz – Konary – Stara Warka –Warka (kolor zielony),
2. Krężel – Marynin – Potycz (kolor niebieski),
3. Chynów – Michalczew – Warka (kolor żółty),
4. Studzianki Pancerne – Grabów nad Pilicą – Warka (kolor czerwony).

Gmina posiada bardzo dobre warunki do uprawiania turystyki rowerowej, m.in. dzięki wytyczonym następującym trasom rowerowym:

1. Studzianki – Grabów nad Pilicą – Warka – Pilica – Ostrołęka – Przyłot – Konary – Czersk – Góra Kalwaria,
2. Kępa Niemojewska – Rozniszew – Mniszew – Przyłot – Ostrołęka – Pilica – Stara Warka – Warka,
3. Warka – Lechanice – Wrociszew – Opodzew – Nowa Wieś – Gołębiów – Murowanka – Laski – Warka.

W zakresie sportu i rekreacji główną rolę w gminie odgrywa Centrum Sportu i Rekreacji w Warce. Przez cały rok oferuje on pełnowymiarową, nowoczesną halę sportową, siłownię, strzelnicę sportową oraz krytą pływalnię z zapleczem sanitarno-socjalnym, z których mogą korzystać wszyscy mieszkańcy gminy a także młodzież i mieszkańcy Konar. W ramach ośrodka funkcjonują następujące sekcje sportowe: strzelecka, halowej piłki nożnej chłopców i dziewcząt, piłki siatkowej chłopców i dziewcząt, młodzieżowa sekcja tenisa stołowego i lekkoatletyki. Hala Sportowa ma wymiary 25m x 48m i posiada 700 miejsc, w tym 400 siedzących. Z hali sportowej korzysta Liceum Ogólnokształcące w Warce w ramach lekcji wychowania fizycznego. Po południu hala służy treningom i rozgrywkom piłki siatkowej, koszykowej, nożnej, lekkoatletyce. Służy również organizowaniu dużych imprez kulturalno – sportowych, a także mieszkańcom – młodzieży gminy Warka.

Kryta pływalnia „Olimpic” czynna jest we wszystkie dni tygodnia. Na pływalni działają: szkółki pływackie dla dzieci, młodzieży i dorosłych, sekcja pływacka „Rekiny”. Organizowane są szkolenie dla młodych ratowników a także odbywają się ćwiczenia grup terapeutycznych z problemami narządów ruchu. Z krytej pływalni korzystają bezpłatnie szkoły podstawowe i gimnazja.

Stadion znajduje się na błoniach nadpilicznych. Obiekt mieści 3 boiska piłki nożnej, 2 korty tenisowe i bieżnię. Przylega do niego strzelnica sportowa Klubu Żołnierzy Rezerwy. Zainteresowani wypoczynkiem czynnym znajdą ciekawą ofertę w ośrodku jeździeckim – Farma „Sielanka” (w lipcu 2002 roku odbyły się tu V Mistrzostwa Polski w Powożeniu, ośrodek był centrum pobytowym reprezentacji Chorwacji na Euro 2012.).

.3.4 Infrastruktura społeczna

Na terenie Konar nie ma obiektów kultury ani ogólnodostępnych otwartych obiektów sportowych (wyjątek stanowi amatorska siłownia zorganizowana siłami społecznymi przy Publicznej Szkole Podstawowej).

W Konarach funkcjonuje Publiczna Szkoła Podstawowa, do której uczęszczają dzieci z miejscowości Magierowa Wola, Podgórzyce, Przyłot, Ostrówek i przysiółek Pólko.

Centrum kultury pełni Parafia im. Św. Trójcy oraz Publiczna Szkoła Podstawowa w Konarach, która organizuje co roku szereg akcji i imprez, wśród których można wymienić: sprzątanie świata, Dzień Patrona Szkoły, Dzień Papieski, Mikołajki, Wigilia, Zabawa Choinkowa, Dzień Seniora, Powitanie Wiosny, Dzień Matki, Festyn Rodzinny, Dzień Dziecka.

Mieszkańcy wsi korzystają z bazy w mieście Warka. Na terenie miasta i gminy odbywa się szereg imprez sportowo-turystycznych z których korzystają nie tylko mieszkańcy gminy oraz mieszkańcy Konar ale również przyjezdni z okolicznych gmin i ich rodziny. Zadania kulturalne na terenie Warki realizuje Gminna Jednostka Kultury (GOK) „Dworek na Długiej”, zadania rekreacyjno-sportowe zaś CeSiR „Centrum Sportu i Rekreacji” są to jednostki podporządkowane Burmistrzowi Warki. W Warce funkcjonuje Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna. Z oferty „Dworku na Długiej” oraz CeSiR-u mogą korzystać wszyscy mieszkańcy gminy jak również mieszkańcy Konar.

W skład Ośrodka CeSiR wchodzi następujące jednostki organizacyjne: Hala Sportowa oraz Kryta pływalnia „Olimpic”. Centrum zajmuje się działalnością sportową a także organizuje wypoczynek. W ramach działu sportu prowadzone są: zajęcia aerobiku, tańca: towarzyskiego, nowoczesnego dzieci, młodzieży i dorosłych. Prowadzone są następujące zajęcia sportowe: piłka siatkowa, halowa piłka nożna, tenis stołowy, lekkoatletyka oraz strzelectwo sportowe i karate.

„Dworek na Długiej” z siedzibą przy ul. Długiej 3 - Ośrodek zajmuje się działalnością kulturalną. Organizuje imprezy kulturalne, prowadzi naukę gry na instrumentach i śpiewu, prowadzi warsztaty, wykłady, organizuje koncerty, wystawy, prowadzi Orkiestrę Dętą Moderato i inne projekty związane z rozwojem kultury w gminie Warka. Ośrodek współpracuje z placówkami oświatowymi oraz organizacjami pozarządowymi na terenie gminy w tym z Publiczną Szkołą Podstawową w Konarach i parafią w Konarach.

1. Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Warce

Biblioteka Miejska w Warce powstała 19 stycznia 1947 roku i liczyła 300 woluminów. Wg stanu na dzień 31.12.2010 r. biblioteka dla dorosłych liczy 18.354 woluminów, oddział dla dzieci 12.740 woluminów oraz 60 zbiorów specjalnych. Z zasobów bibliotecznych korzystają wszyscy mieszkańcy gminy Warka jak również mieszkańcy Konar.

Miejsko – Gminna Biblioteka Publiczna w Warce zapewnia obsługę biblioteczną wszystkim mieszkańcom gminy, służy rozwijaniu i zaspokajaniu potrzeb czytelniczych i informacyjnych mieszkańców gminy, upowszechnianiu wiedzy i nauki oraz rozwojowi kultury.

Edukacja

Na terenie miasta i gminy Warka istnieje szereg placówek oświatowych zajmujących się edukacją dzieci i młodzieży. Szkolenie podstawowe realizowane jest w 10 szkołach podstawowych i 2 gimnazjach.

Tabela nr 26. Szkoły podstawowe i gimnazja (stan na 16.10.2012 r.)

Nazwa szkoły	Liczba nauczycieli	Liczba uczniów (w tym oddział „0”)	Liczba oddziałów	Liczba sal lekcyjnych	Sala gimnastyczna
Publiczna Szkoła Podstawowa nr 1 w Warce	34	394	15	14	1 mała
Publiczna Szkoła Podstawowa nr 2 z oddziałami integracyjnymi w Warce	55	659	32”	24	1
Publiczna Szkoła Podstawowa w Konarach	13	96	7/8	8	1
Publiczna Szkoła Podstawowa w Michałowie	10	72	7	9	1
Publiczna Szkoła Podstawowa w Ostrołęce	16	122	8	8	1
Publiczna Szkoła Podstawowa we Wrociszewie	14	127	8	8	1
Zespół Szkolno- Przedszkolny w Nowej Wsi	14	130	8	6	1
Publiczne Gimnazjum nr 1 w Warce	57	498	26	23	2
Publiczne Gimnazjum w Dębnowoli	14	92	5	8	1

Źródło: System Informacji Oświatowej

Tabela nr 27. Szkoły ponadgimnazjalne (stan na 30.09.2012 r.)

Nazwa Szkoły	Typ szkoły	Zawód	Liczba uczniów	Liczba nauczycieli
Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. I Pułku Lotnictwa Myśliwskiego w Warce	Liceum Ogólnokształcące		42	35 (w tym 12 zatrudnieni w niepełnym wymiarze)
	Zasadnicza Szkoła Zawodowa	Wielozawodowy	120	
	Technikum	- technik hotelarstwa - technik organizacji usług gastronomicznych - technik logistyk	199	
Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. Tomasz Nocznickiego w Nowej Wsi	Technikum	- technik ogrodnik - technik ekonomista - technik architektury Krajobrazu - technik geodeta	206	31 (w tym 16 w niepełnym wymiarze)
Liceum Ogólnokształcące	Liceum		195	13

Źródło: Dane Starostwa Powiatowego w Grójcu

Na terenie gminy brak jest szkół niepublicznych oraz wyższych.

W Warce działa Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej, który zapewnia podstawową opiekę medyczną. Świadczenia medyczne z zakresu opieki zdrowotnej wykonuje również Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej, Przychodnia Lekarzy Specjalistów „PRIMA-MED., który świadczy podstawowe usługi medyczne oraz wykonuje, w ramach NFZ specjalistyczne usługi w zakresie m.in. dermatologii, okulistyki i laryngologii.

3.5 Infrastruktura techniczna

3.5.1 Sieć transportowa (kolejowa, drogowa, transport publiczny)

Ważnym elementem infrastruktury technicznej gminy jest istniejąca bardzo dogodna sieć drogowo-kolejowa. Gminę przecina droga krajowa nr 79 łącząca Warszawę z Kozienicami. Przez Warkę prowadzą dwie drogi wojewódzkie:

- Warszawa – Warka – Białobrzegi (nr731),
- Grójec – Warka – Kozienice (nr 730).

Drogi te mają swój punkt węzłowy w Warce przy pomniku Lotników Polskich, gdzie trafiają w staromiejski układ uliczny całkowicie nie przygotowany na większe obciążenia transportem samochodowym.

Pozostałe drogi (powiatowe i gminne) tworzą podstawowy układ komunikacyjny powiązań wewnętrznych, przy jednoczesnym zachowaniu śródmiejskiego i historycznego układu ulic w centrum miasta.

Tabela nr 8. Długość dróg na terenie gminy Warka

Kategoria dróg	Na terenie gminy Warka
Krajowe	5,28 km
Wojewódzkie	38,90 km
Powiatowe	87 km
Gminne	110,30 km
SUMA	241,48 km

Źródło: Dane Urzędu Miejskiego w Warce

Wartym podkreślenia jest fakt bliskości bardzo ważnego skrzyżowania dróg krajowych. W Grójcu krzyżuje się droga krajowa nr 7 biegnąca z Warszawy do Krakowa (pokrywająca się z transeuropejską trasą E77), z drogą krajową nr 50, która pełni rolę odległego objazdu Warszawy dla ciężkiego transportu kołowego dla kierunku wschód-zachód.

Przez miejscowość Konary przechodzą drogi:

- Droga wojewódzka 731 – Warka Warszawa
- Droga krajowa 79 – Kozienice Warszawa
- Droga powiatowa 1675W.

Istotną rolę w komunikacji gminy odgrywa kolej. Warka leży przy szlaku kolejowym Warszawa – Kielce – Kraków – Zakopane, w odległości 53 km od stolicy i 46 km od Radomia. Codziennie przez Warkę przejeżdżają po 24 pociągi w kierunku Warszawy oraz Radomia.

Gmina posiada dogodne połączenia autobusowe (PKS) z Warszawą, Kozienicami, Grójcem i Białobrzegami.

3.5.2 sieć wodociągowa

Zbiorowe zaopatrzenie miasta i gminy w wodę odbywa się z ujęć głębinowych, których charakterystykę przedstawiono poniżej.

Tabela nr 9. Charakterystyka ujęć komunalnych wody na terenie miasta i gminy Warka

Lokalizacja, użytkownik	Liczba studni	Numer studni	Wydajność studni w m ³ /h, (m ³ /dobę)	Strefy ochronne	Ujmowany poziom	Stan
Warka	5	Nr2a	75(750)	kwadrat o boku 8,3 m	czwartorzęd	czynna
		Nr 4	112(3000)	prostokąt 21,1x16,9	trzeciorzęd	czynna
		Nr 5	-	-	trzeciorzęd	awaryjna
		Nr 8	-	-	czwartorzęd	nieczynna
		Nr 9	126(3000)	kwadrat o boku 20,4 m	trzeciorzęd	czynna
Gośńewice	1	Nr 1	37(620)	Kwadrat 22x25,5	trzeciorzęd	czynna
Piaseczno	3	Nr 1	695,5	-	czwartorzęd	nieczynna
		Nr 1a	34(680)	Wielobok 49x20x17x3x32x18,5	czwartorzęd	czynna
		Nr 2	34(680)	-	czwartorzęd	czynna
Dębnowola	2	Nr 3	44	prostokąt 24,97x16,65	czwartorzęd	nieczynna
		Nr 5	45	-	czwartorzęd	czynna
Pilica	1	Nr 1	30(260)	kwadrat 8x8	czwartorzęd	czynna
Bończa	2	Nr 1	24(938)	prostokąt 8x9	trzeciorzęd	czynna
		Nr 2	24(938)	-	trzeciorzęd	czynna

Źródło: Dane Urzędu Miejskiego w Warce

Stacje uzdatniania wody (SUW), działające przy czynnych ujęciach wody, są zaopatrzone w system uzdatniania wody polegający na napowietrzaniu, odżelazianiu, odmanganianiu oraz chlorowaniu. Według „Atlasu hydrologicznego Polski” jakość wód piętra trzeciorzędowego i czwartorzędowego, wykorzystywanych przez stacje uzdatniania wody na terenie gminy jest średnia, natomiast w Warce zła. Zawartość trudno usuwalnych związków manganu w wodzie surowej przekracza 2,8 mg Mn/dm³, zaś żelaza 5,5 mg Fe/dm³. Stan technologiczny stacji uzdatniania wody w gminie Warka jest zły. Dlatego też w 2010 r. rozpoczęto modernizację stacji uzdatniania wody w Warce i Bończy, które zapewnią odpowiednią jakość i ilość wody

pitnej oraz poprawią warunki życia, spójności społecznej i gospodarczej w gminie Warka. Zakończenie realizacji obu inwestycji planowane jest w 2011 r.. Także stacje uzdatniania wody w Dębnowoli i Piasecznie wymagają modernizacji i rozbudowy.

Mieszkańcy niezwodociągowanych części gminy zaopatrują się w wodę w większości ze studni wierconych lub kopanych o małych wydajnościach bazując przeważnie na własnych urządzeniach pompowo-hydroforowych.

Stopień zwodociągowania miasta Warka wynosi 95 %,natomiast obszarów wiejskich 62%

Układ sieci wodociągowej w mieście Warka jest rozbudowany. Sieć wykonana jest głównie z rur żeliwnych o średnicy DN 100-300 mm oraz rur PVC o średnicy DN 100-160 mm. System ten wymaga rozbudowy, a także w dużej części modernizacji, zwłaszcza na terenach leżących w centrum miasta, który wybudowany został w latach 50-tych.

W wodociągi i stacje uzdatniania wody (poza Starą Warką, która korzysta z SUW Warka) zaopatrzone są także wsie Gośniewice, Piaseczno, Dębnowola, Bończa (SUW w Bończy zasila także wsie Michałów Górny i Michałów Dolny) Pilica, Procent zwodociągowania każdej z tych miejscowości wynosi 60-90%. Wodociągi te zaopatrują mieszkańców poszczególnych miejscowości, rozprowadzając wodę z lokalnych hydroforni. Pozostałe 38 miejscowości (w zdecydowanej większości powyżej 100 mieszkańców każda) nie posiada sieci wodociągowej. Według stanu na dzień 31.12.2010 r. ogólna długość sieci wodociągowej w gminie Warka wynosi 76,81 km.

Obecnie zużycie wody na terenach zwodociągowanych gminy wynosi 488 tys. m³.

Wśród miejscowości, które nie posiadają wodociągu znajdują się m. in. 3 miejscowości o liczbie mieszkańców powyżej 300 osób tj. Nowa Wieś, Michalczew i Konary.

Miasto i Gmina Warka nie posiadają dokładnego programu rozwoju sieci wodociągowej. Planowana jest jednak dalsza jej rozbudowa:

- od ujęcia w Bończy, w kierunku Palczewa, Zastruża, Wrociszewa i Brankowa
- od planowanego ujęcia w Konarach, w kierunku Podgórzyc, Magierowej Woli, Ostrówka i Przyłotu,
- od ujęcia Pilica, w kierunku Ostrołęki i Grażyny.

W gminie Warka sprawami gospodarki wodociągowo-kanalizacyjnej zajmuje się Zakład Usług Komunalnych w Warce sp. z o.o., którego działalność opisano w dalszej części opracowania.

3.5.3 Sieć kanalizacyjna

Stopień skanalizowania miasta i gminy Warka wynosi około 85 %. Istnieją tu dwa systemy kanalizacyjne:

1. System kanalizacyjny, grawitacyjno-ciśnieniowy w Warce oparty na mechaniczno-biologicznej oczyszczalni ścieków, który obsługuje Warkę i Starą Warkę (ok. 80% mieszkańców tych miejscowości). Oczyszczalnia przyjmuje także ścieki przemysłowe pochodzące głównie od miejscowych zakładów przemysłowych posiadających własne podczyszczalnie. Ich udział w stosunku do średniej ilości ścieków dopływających wynosi 70%. Osady ściekowe wykorzystywane są do rekultywacji składowiska miejskiego, a także rekultywacji gruntów i w rolnictwie. System kanalizacyjny w Warce, ze względu na duże różnice wysokości jest grawitacyjno – ciśnieniowy. System posiada dwie przepompownie ścieków, jedna przy ul. Pułaskiego 2 (Przep. 1), druga przy ul. Filtrowej (Przep. 2). Sieć zbudowana jest w 60% z rur kamionkowych o średnicy DN 250-400 i ok. 40% z PVC o średnicy DN 200-300. Do Przep. 2 prowadzi rurociąg betonowy o DN 600. Przewody tłoczne z przepompowni są żeliwne o DN 300. Punktem docelowym dla ścieków jest oczyszczalnia ścieków w Warce, gdzie ma miejsce proces oczyszczania. Tu też dowożone są nieczystości ze zbiorników bezodpływowych zlokalizowanych głównie na terenie gminy. Odbiornikiem dla tej oczyszczalni jest rzeka Pilica.
2. System kanalizacyjny, grawitacyjno-ciśnieniowy oparty na mechaniczno-biologicznej oczyszczalni ścieków typu Eco-line, do którego podłączona jest miejscowość Konary (ok. 95% mieszkańców tej miejscowości). Z oczyszczalni tej osady ściekowe przewożone są wozami asenizacyjnymi do przeróbki w oczyszczalni w Warce.

Łączna długość sanitarnej sieci kanalizacyjnej na terenie miasta i gminy Warka wynosi ok. 61 km.

Na terenie miasta i gminy znajdują się jeszcze 5 oczyszczalni o znaczeniu lokalnym:

- oczyszczalnia przy Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych w Nowej Wsi o przepustowości 80 m³/d. Odbiornikiem jest rzeka Czarna,
- oczyszczalnia ścieków w Konarach o przepustowości 84,1 m³/d
- zakładowa podczyszczalnia Grupa Żywiec S.A. Browar w Warce, o przepustowości 2400-3840 m³/d,
- zakładowa podczyszczalnia Warwin S.A. (1500 m³/d),
- zakładowa podczyszczalnia Steinhauser Polska S.A. (1500 m³/d).

Odbiornikiem ścieków z podczyszczalni zakładowych jest sieć miejska.

Tabela nr 10. Charakterystyka sieci kanalizacyjnej na terenie gminy Warka

Miejscowość	Liczba mieszkańców w miejscowości	Liczba mieszkańców podłączonych	Procent obsługiwanych mieszkańców	Długość sieci kanalizacyjnej (w km)	Ilość przyłączy
Warka	11203	9243	80	49,0	1316
Stara Warka	331				
Konary, Magierowa Wola	385	356	95	11,9	172
Wichradz				5,1	21

Źródło: Dane ZUK w Warce sp. z o.o.

Tabela nr 11. Charakterystyka oczyszczalni ścieków, zlokalizowanych na terenie gminy Warka eksploatowanych przez ZUK w Warce sp. z o.o.

Oczyszczalnia	Typ oczyszczalni	Średnia ilość ścieków (m ³ /d)	Dopuszczalna maksymalna ilość ścieków (m ³ /d)	Sprawność oczyszczalni [%]	Odbiornik ścieków
Miejska oczyszczalnia ścieków w Warce (rok budowy 1973, zmod. 2004)	Mechaniczno-biologiczna z procesami nityfikacji, denityfikacji i detosfatacji	3538	9900	99	Rzeka Pilica
Gminna oczyszczalnia ścieków w Konarach (ukończ. 2000)	Mechaniczno-biologiczna typu Eco-line	84,1	138	99	Kanał A (starorzecze Pilicy)

Źródło: Dane ZUK w Warce sp. z o.o.

Kanalizacja deszczowa znajduje się jedynie na krótkich odcinkach ulic: Warszawskiej, Nowego Zjazdu, a także osiedla XXXV – lecia PRL.

Gmina Warka nie posiada sprecyzowanego programu rozwoju kanalizacji. Planowana jest jednak rozbudowa sieci kanalizacyjnej:

- w oparciu o oczyszczalnię w Warce - we wsiach Laski i Grzegorzewice oraz w rejonie kolejnych ulic w mieście,
- w oparciu o oczyszczalnię w Konarach - we wsiach Podgórzyce, a w kolejnym etapie we wsiach Ostrówek, Przyłot, Dębnowola, Klonowa Wola, Gąski i Ostrołęka,
- w oparciu o oczyszczalnię w Warce - we wsiach: Grażyna-Nowa, Kalina, Piaseczno i Pilica.

Ponadto planowana jest budowa nowej oczyszczalni w okolicach Bończy, o przepustowości 150 m³/d, do której podłączone będą miejscowości Zastruże, Palczew, Bończa, Michałów Dolny, Michałów Górny i Michałów Parcela. Oczyszczalnia będzie obsługiwać ok. 97 % mieszkańców ww. miejscowości, tj. ok. 950 osób.

Docelowo planowane jest do 2015 roku wybudowanie kolejnych 65 km kolektorów ściekowych, co pozwoli na obsłużenie 18192 mieszkańców miasta i gminy, tj. ok. 94,5 % całej populacji gminy. Pozostali mieszkańcy będą korzystać z indywidualnych systemów oczyszczania ścieków.

Wysokość opłat pobieranych obecnie przez ZUK w Warce sp. z o.o. przedstawia poniższa tabela.

Tabela nr 12. Cennik wody i ścieków na terenie miasta i gminy Warka w 2010 roku

Wyszczególnienie	Cena netto (PLN/m ³)*		
	Odbiorcy indywidualni	Instytucje budżetowe	Pozostali odbiorcy
Sprzedaż wody	2,44	4,60	4,60
Odprowadzenie ścieków**	1,86	3,68	5,90

Źródło: Dane Zakładu Usług Komunalnych w Warce sp. z o.o.

Tabela nr 13. Rozdzielcza sieć kanalizacyjna - rodzaje zastosowanych przewodów kanalizacyjnych.

Rodzaj przewodów	Długość [m]	Średnica [mm]	Rok odbioru
Rury betonowe	6 540	600	Sukcesywnie w latach 70-80-tych
Rury kamionkowe	25 529	250-400	Sukcesywnie w latach 70-80-tych

Rury żeliwne	3 100	300	Sukcesywnie w latach 70-80-tych
Rury PCV	12 560	200-300	Sukcesywnie w latach 90-tych do obecnych

Źródło: Dane Zakładu Usług Komunalnych w Warce sp. z o.o.

Stan techniczny rurociągów jest dobry, oprócz wykonanych z żeliwa, które charakteryzują się dużą awaryjnością i wymagają modernizacji i wymiany.

3.5.4. Gospodarka odpadami komunalnymi

Aktualnie w mieście i gminie Warka podstawowym sposobem unieszkodliwiania odpadów jest ich deponowanie na składowisku komunalnym w Warce prowadzonym przez ZUK w Warce sp. z o.o.

Podstawowe parametry tego składowiska są następujące:

- Data rozpoczęcia eksploatacji składowiska – 1970 r.,
- Powierzchnia składowiska 6,5 ha,
- Dotychczasowe nagromadzenie odpadów 670.456 m³ (2010 r.),
- Procent wykorzystania składowiska 55%,

Szacuje się, że na terenie miasta i gminy wytworzono w roku 2002 ok. 7,0 tys. Mg odpadów komunalnych. Z danych ZUK wynika, iż wywieziono jedynie około 55% wszystkich wytworzonych odpadów komunalnych. W związku z tym należy przypuszczać, że część nie odbieranych odpadów trafia do środowiska w sposób niekontrolowany powodując jego zanieczyszczenie głównie poprzez tzw. dzikie wysypiska. Na terenach wiejskich część odpadów jest wykorzystywana w żywieniu zwierząt lub kompostowana.

Odpady mające właściwości energetyczne (drewno, papier, tworzywa sztuczne) są spalane, co w przypadku tworzyw sztucznych należy uznać za zjawisko bardzo niebezpieczne dla środowiska (m.in. emisja chloru, dioksyn i furanów).

Sposób zbiórki odpadów na obszarze miasta i gminy Warka jest typowy dla warunków polskich i nie odbiega pod względem technicznym (stosowanych pojemników, samochodów) od standardów przyjętych w krajach Unii Europejskiej. Na terenach wiejskich stosowane są do zbierania odpadów często duże pojemnościowo kontenery (KP-7) rozmieszczone w dogodnych do ich odbioru miejscach, ale niewygodne dla mieszkańców (konieczność donoszenia/dowożenia odpadów z większych odległości). Natomiast na terenach miejskich stosowane są

poza w/w, pojemniki zbiorcze o mniejszej pojemności, ale rozmieszczone przy posesjach.

Ponoszone przez mieszkańców opłaty wynoszą ok. 18 zł/mieszkańca/rok i są dużo niższe niż średnio w Polsce, które szacują się na około 30zł/mieszkańca/rok.

Odpady powstające w sektorze gospodarczym stanowią największy strumień odpadów wytwarzanych w mieście i gminie Warka. Na podstawie danych dla całego powiatu grójeckiego szacuje się, że sektor sadownictwa i przetwórstwa żywności dostarcza ok. 60% odpadów produkowanych ogółem.

Największym wytwórcą odpadów przemysłowych w roku 2002 na obszarze gminy Warka była Grupa Żywiec S.A. Browar w Warce – 39 292,268 Mg odpadów rocznie.

Sposób postępowania z wytworzonymi na terenie gminy odpadami jest następujący:

- wykorzystanie: 2,2%,
- unieszkodliwienie przez składowanie: 90%,
- unieszkodliwienie w sposób inny niż składowanie: 7,8%.

Dla ilości przyjmowanych odpadów na składowisko miejskie istotne znaczenie ma sposób zagospodarowania osadów ściekowych pochodzących z działających na terenie miasta i gminy oczyszczalni ścieków. W oczyszczalniach tych powstaje ok. 410 m³ osadów ściekowych rocznie. Głównym sposobem ich unieszkodliwiania jest składowanie.

W związku z planowanym zamknięciem wysypiska na terenie Warki, już w najbliższym czasie jego zadanie przejmie nowe, znajdujące się na terenie Nowego Miasta, charakteryzujące się następującymi parametrami:

- Właściciel wysypiska – Urząd Miasta i Gminy Nowe Miasto,
- Zarządzający wysypiskiem – Gminne Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o.,
- Lokalizacja – Łęgowice Nowe,
- Początek eksploatacji – 2001 r.,
- Powierzchnia całkowita - 32.322 m²,
- Pojemność docelowa – 76.010 m³,
- Dotychczasowe nagromadzenie – 2001 m³.

Według „Planu gospodarki odpadami dla miasta i gminy Warka na lata 2004 – 2014 szacuje się, że w roku 2014 w mieście i gminie Warka powstanie ok. 10 tys. Mg odpadów komunalnych, czyli o ok. 32% więcej niż w roku 2004. Sytuacja ta będzie

wymagała podjęcia bardziej intensywnych działań zmierzających z jednej strony do ograniczenia ilości powstających odpadów poprzez racjonalizację wykorzystania surowców, z drugiej zaś wprowadzenia selektywnej zbiórki, segregacji oraz magazynowania odpadów, a być może nawet budowy instalacji do odzysku i unieszkodliwiania odpadów komunalnych.

3.5.3. Sieć ciepłownicza

Miasto i gmina Warka zasilane są w energię ciepłą poprzez system zakładowych, komunalnych, osiedlowych (spółdzielczych) i indywidualnych kotłowni. Obecnie zaopatrzenie w energię ciepłą następuje poprzez wykorzystanie tradycyjnych źródeł energii. W gminie funkcjonuje 26 kotłowni, z których większość opalana jest paliwami ekologicznymi

Tabela nr 14. Zestawienie kotłowni pracujących na terenie miasta i gminy Warka

LOKALIZACJA	UŻYTKOWNIK / ZARZĄDZAJĄCY	MOC [MW]	PALIWO	ZUŻYCIE PALIWA ROCZNIE
Warka, os 35 lecia 9	ZUK	8,2	Gaz	1.800.000 m ³
Warka, ul. Fabryczna 7A	ZUK	0,38	Gaz	95.000 m ³
Warka, ul Puławska 37	ZUK	0,72	Gaz	22.000 m ³
Warka, ul. Polna 19A	ZUK	0,565	Gaz	120.000m ³
Warka, ul. Warszawska 28	ZUK	0,405	Gaz	100.000m ³
Warka, ul Grójecka 24	ZUK	0,5	Węgiel	171,5 Mg
Warka, ul. Cmentarna 22	ZUK	0,11	Koks	32,8 Mg
Warka, ul. Wysockiego 3	ZUK	0,865	Gaz	160.000 m ³
Warka , ul. Farna 4	ZUK	0,08	Gaz	28 000 m ³
Warka, Pl St. Czarnieckiego	ZUK	0,132	Gaz	35 000 m ³
Warka, ul. K. Mazowieckiego	Spółdzielnia mieszkaniowa	0,41	Gaz	100.000m ³
Michałów – Szk. P.	Urząd Miejski	0,08	Węgiel	65,0 Mg
Dębnowola – Szk. P.	Urząd Miejski	0,1	Węgiel	56,16 Mg
Konary – Szk. P.	Urząd Miejski	0,16	Olej opałowy	30 tys. l
Wrociszew – Szk. P.	Urząd Miejski	0,1	Gaz	18.864m ³
Gośńewice – Szk. P.	Urząd Miejski	0,028	Olej	7.490 l

Ostrołęka – Szk. P.	Urząd Miejski	0,09	Olej opałowy	16.609 l
Warka, ul Wójtowska 1-UG	Urząd Miejski	0,03	Gaz	5.500m ³
Warka, ul. Warszawska 24	Urząd Miejski	0,54	Gaz	73.740 m ³
Warka	Grupa Żywiec S.A. Browar w Warce	4,2	Węgiel	Brak danych
		7,8	Olej, biogaz	
		6,5	Olej , Gaz	
Warka	Warwin S.A.*	3 x 4,23	Węgiel	Brak danych
		2,93	Gaz	
Warka, oczyszczalnia ścieków	ZUK	0,105	Olej opałowy	10.000 dm ³
Warka	Steinhauser Polska Sp. z o.o.	5,328	Olej , Gaz	Brak danych
		3,335		
		6,5		
Warka	DANKO Hodowla Roślin Sp. z o.o.	2x 0,13	Olej	Brak danych
Nowa Wieś	ZSP	4 x0,53	Węgiel	770 t
		2 x 0,29		

* Warwin S.A. zawiaduje także osiedlową kotłownią na Winiarach. Są tam 2 kotły gazowe o mocy 466 KW każdy, a zużycie gazu wynosi 241.311 m³

Źródło: ZUK w Warce sp. z o.o.

Mieszkańcy budownictwa jednorodzinnego zaopatrują się w ciepło z indywidualnych źródeł. Szacuje się, że w około 50% są to ekologiczne kotłownie wykorzystujące olej opałowy, gaz ziemny lub gaz propan-butan, a pozostałe około 50% to tradycyjne kotłownie na paliwa stałe (przeważnie różne gatunki węgla).

Obecnie na terenie całego miasta i gminy prowadzone są sukcesywne działania w zakresie ocieplania budynków, głównie użyteczności publicznej.

Na terenie gminy występują dobre warunki do rozwoju energii z biomasy. W odniesieniu do indywidualnych instalacji określenie stopnia zużycia biomasy jest trudne do ustalenia. Biorąc pod uwagę znaczne powierzchnie sadów na terenie gminy, można przyjąć, że w ok. ½ spalana jest obecnie biomasa. Jednakże, nie można uznać, że jest to działanie proekologiczne, bowiem wykorzystywane są tradycyjne kotły, gdzie sprawność kotła i efektywność spalania jest niska.

W zakresie gospodarki cieplnej gmina poza działaniami zmierzającymi do modernizacji kotłowni wykorzystujących konwencjonalne źródła energii powinna podjąć działania prowadzące do zwiększenia wykorzystania energii ze źródeł

odnawialnych poprzez modernizację kotłowni w budynkach przez nich administrowanych. W okresie 2005 – 2011 kotły obecnie opalane węglem i koksem w m. Warka: ul. Grójecka, ul. Cmentarna, ul. Farna, Pl. St. Czarnieckiego oraz w m. Michałów, Dębnowola i Konary stopniowo będą wymieniane na wysokosprawne kotły do spalania paliwa ekologicznego, w tym biomasy.

Istniejąca sieć ciepłownicza na Osiedlu 35-lecia wynosi 2357 m zaś na osiedlu Piotra Wysockiego 252,5 m. Stan techniczny sieci na osiedlu 35-lecia ocenia się jako zły, a na osiedlu Piotra Wysockiego jako dobry.

3.5.6. Zakład Usług Komunalnych w Warce sp. z o.o.

W gminie Warka funkcjonowaniem gospodarki komunalnej zajmuje się Zakład Usług Komunalnych w Warce sp. z o.o., jednoosobowa spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Warka.

Spółka powstała w wyniku przekształcenia zakładu. ZUK w Warce sp. z o.o. obejmuje zakresem swojej działalności teren miasta i gminy. Zadaniem jego jest zaspokajanie podstawowych potrzeb komunalnych społeczeństwa. W szczególności są to:

1. Produkcja, uzdatnianie i dystrybucja wody pitnej,
2. Eksploatacja, konserwacja i remonty sieci oraz urządzeń do produkcji wody pitnej,
3. Rozbudowa istniejących sieci wodociągowych i budowa nowych ujęć i sieci wodociągowych,
4. Rozbudowa i modernizacja obiektów kubaturowych urządzeń do produkcji wody,
5. Eksploatacja, konserwacja i remonty urządzeń do oczyszczania ścieków,
6. Rozbudowa istniejących sieci kanalizacji sanitarnej budowa nowych obiektów oczyszczania ścieków i kanalizacji sanitarnej,
7. Rozbudowa i modernizacja obiektów i urządzeń do oczyszczania ścieków,
8. Eksploatacja, konserwacja i remonty sieci kanalizacyjnych,
9. Eksploatacja, konserwacja i remonty sieci i urządzeń do produkcji ciepłej wody i centralnego ogrzewania,
10. Produkcja, przesyłanie i dystrybucja ciepła, z eksploatowanych kotłowni,
11. Utrzymanie czystości w mieście,
12. Konserwacja i zagospodarowanie terenów zielonych,

13. Prowadzenie usług pogrzebowych oraz utrzymanie i rozbudowa urządzeń i obiektów cmentarnych,
14. Prowadzenie i eksploatacja wysypiska komunalnego,
15. Roboty ogólnie budowlane,
16. Dystrybucja gazu bezprzewodowego,
17. Dystrybucja paliw płynnych,

3.5.7. Sieć gazownicza

Dystrybucją oraz sprzedażą gazu ziemnego na terenie miasta i gminy Warka, jak również budową i eksploatacją sieci przesyłowej rozdzielczej i stacji gazowych, punktów redukcyjnych zajmuje się Mazowiecka Spółka Gazownictwa (MSG) Sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie, Oddział Zakład Gazowniczy Radom. Bezpośrednią obsługą odbiorców zajmuje się Rejon Dystrybucji Gazu Mogielnica.

Przez teren miasta i gminy Warka przebiegają:

- gazociąg wysokiego ciśnienia relacji Radom – Warka,
- sieć gazociągów rozdzielczych średniego ciśnienia,
- sieć gazociągów rozdzielczych niskiego ciśnienia.

Na terenie miasta i gminy Warka znajdują się 2 stacje redukcyjno-pomiarowe I-ego stopnia, których zadaniem jest redukcja ciśnienia do ok. 0,2 – 2,5 MPa oraz nawonnienie gazu. Obiekty te zlokalizowane są w:

- Niemojewicach, stacja o przepustowości 9000 m³/h, zasilająca sieć w mieście,
- Zastrózu, stacja o przepustowości 3000 m³/h zasilająca miejscowości Zastróże, Palczew Parcela, Palczew, Wrociszew.

Ponadto na terenie miasta Warka znajdują się stacje redukcyjno-pomiarowe II – ego stopnia, których zadaniem jest redukcja ciśnienia średniego, przesyłanego ze stacji I - ego stopnia, do ciśnienia niskiego, a następnie rozprowadzenie gazu siecią niskiego ciśnienia do odbiorców.

Długość rozdzielczej sieci gazowej na terenie Warki wynosi 13,3 km, a na terenach wiejskich 7,7 km.

Reszta mieszkańców miasta i gminy korzysta z gazu propan-butan dostarczanego indywidualnie w butlach gazowych. Dostarczany gaz zużywany jest przez odbiorców głównie do przygotowywania posiłków i podgrzewania wody, jak również w jednostkowych przypadkach do ogrzewania pomieszczeń.

Sieć gazowa jest w dobrym stanie i posiada znaczne rezerwy przepustowości, co pozwala na dalszą jej rozbudowę, a w rezultacie zgazyfikowanie całego miasta i gminy na przestrzeni kilkunastu następnych lat. W najbliższych latach - do 2006 roku przewidywana jest gazyfikacja terenów na północ od m. Laski oraz osiedla Ostrówek, a do 2014 dalsza rozbudowa sieci w Warce. Na terenach wiejskich w pierwszej kolejności gaz doprowadzony będzie do wsi Konary i Podgórzyce - ze strony gminy Chynów. Planuje się także połączenie Palczewa z Brankowem.

3.5.8. Sieć energetyczna

Miasto i gmina Warca zasilane są w energię elektryczną, dostarczaną przez Polską Grupę Energetyczną Dystrybucja Spółka Akcyjna (PGE Dystrybucja s.a.)

Bezpośrednią obsługą odbiorców zajmuje się PGE Oddział Skarżysko – Kamienna. W zakresie zadań Zakładu pozostają przesył i sprzedaż energii oraz konserwacja i rozbudowa linii przesyłowych i urządzeń elektroenergetycznych. W Warce znajduje się posturunek energetyczny. Awarie sieci usuwane są przez Pogotowie Energetyczne.

Przez teren miasta i gminy Warca przebiegają następujące linie wysokiego napięcia WN:

- 220 kV dwutorowa linia relacji Mory - Kozienice, Piaseczno-Kozienice,
- 110 kV linia relacji Kozienice – Grójec.

Główne Punkty Zasilania GPZ, w których następuje transformacja wysokiego napięcia WN -110 kV na napięcie średnie SN - 15 kV, a następnie rozdzielnie na poszczególne ciągi sieciowe, usytuowane są w:

- Warce - 110/ 15 kV, o mocy 2,16 MVA,
- Michałowie - 110/15 kV, o mocy 6,3 MVA.

Tabela nr 15. Długość linii energetycznych przebiegających przez obszar miasta i gminy

Wyszczególnienie	Linie wysokiego napięcia WN	Linie średniego napięcia SN	Linie niskiego napięcia NN	Razem linie energetyczne
Kable	0,0	17,9	29,7	47,6
Napowietrzne	9,8	175,1	245,8	430,7
Razem	9,8	193,0	275,5	478,3

Źródło: Dane Urzędu Miejskiego w Warce

Energia elektryczna dostarczana jest do odbiorców siecią średniego i niskiego napięcia, którą tworzą głównie linie napowietrzne. Jedynie 10 % sieci stanowią linie podziemne - kable.

Transformacja napięcia z 15 na 0,4kV odbywa się za pomocą 186 stacji transformatorowych, rozmieszczonych na obszarze całego miasta i gminy Warka.

Obecny stan zaopatrzenia w energię elektryczną należy ocenić jako zadowalający. Energia doprowadzona jest do wszystkich obiektów na terenie miasta i gminy (odbiorców komunalnych i przemysłowych). Istniejąca sieć elektroenergetyczna w pełni pokrywa zapotrzebowanie mieszkańców.

Stan techniczny sieci i urządzeń towarzyszących, z których większość została wykonana w ostatnich 15 latach jest ogólnie dobry. Zadania w zakresie elektroenergetyki na najbliższe lata określa „Projekt założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla miasta i gminy Warka”. Przewiduje on przeprowadzenie do 2006 roku modernizacji linii SN relacji Warka - Góra Kalwaria i Warka - Zakrzew, a także fragmentów linii SN w Warce oraz linii NN w miejscowościach Michałów Górny, Martynów, Krzesniaków, Wichradz, Budy Opożdzewskie i Prusy.

Poprawa stanu istniejącego wymaga nowych inwestycji w zakresie budowy i modernizacji stacji transformatorowych, dostosowanych szczególnie do wymagań sadownictwa (magazynowanie owoców) i przetwórstwa oraz modernizacji istniejących przewodów energetycznych. Planuje się również zamianę linii napowietrznych na kable ziemne, które są znacznie trwalsze i w mniejszym stopniu narażone na uszkodzenia mechaniczne.

W gminie istnieje 2435 punktów oświetleniowych. Począwszy od 2004 roku rozpoczęto sukcesywną wymianę lamp tradycyjnych na lampy energooszczędne z automatycznym przekaźnikiem czasowym powodującym ograniczenie zużycia energii elektrycznej w lampie ulicznej poprzez czasowe ściemnianie.

3.5.9. Sieć telefoniczna

Na terenie miasta i gminy działa dwóch operatorów sieci telefonicznej: Telekomunikacja Polska S.A. i Netia Telekom. S.A. TP S.A. zabezpiecza zapotrzebowanie na łącza z CA „Warka” zlokalizowanej przy ul. Warszawskiej oraz z trzech central cyfrowych w Piasecznie, Palczewie i w Konarach. Z centrali wareckiej wyniesione są 2 moduły do Michalczewa i do Nowej Wsi. Główna centrala Netii znajduje się przy ul. Cmentarnej w Warce.

Ilość abonentów TP S.A. i Netii wynosi ponad 5 000, w tym TP S.A. obsługuje 4692 abonentów wg stanu na koniec 2004 roku. Łącza TP S.A. są w dobrym stanie technicznym i istnieje możliwość świadczenia usług internetowych poprzez węzły SDI i ADSL.

Łączność stacjonarną uzupełnia telefonia komórkowa, a usługi w tym zakresie świadczy na terenie miasta kilku operatorów.

3.6 Gospodarka i rolnictwo

Gmina ma charakter rolniczo-przemysłowy. Na terenach wiejskich podstawowym sektorem gospodarki jest rolnictwo, wyraźnie wyspecjalizowane w kierunku sadowniczym. Najlepiej obrazuje ten fakt struktura wykorzystania użytków rolnych.

Tabela 18. Struktura użytków rolnych(stan na 31.12.2010 r.)

Wyszczególnienie	Powierzchnia w ha	w % ogółu użytków rolnych
Grunty orne	8791,7495	55,7
Sady	4281,0341	27,12
Łąki	1 869,9518	11,85
Pastwiska	840,8788	5,33
Ogółem	15.783,6142	100

Źródło: Dane Urzędu Miejskiego w Warce

Sadownicze tereny położone są głównie w zachodniej, północnej i wschodniej części gminy. Na terenach tych produkuje się m.in. 250 tys. ton jabłek, 94 tys. ton gruszek, 37 tys. ton śliwek oraz 21,5 tys. ton wiśni (dla porównania średnia produkcja w skali całego powiatu grójeckiego wynosi 700 tys. ton jabłek, a dla całego kraju wynosi 2,5 mln ton).

Według wyżej przytoczonego spisu liczba działających na terenie gminy gospodarstw rolnych wynosi 2434, w tym na terenie Warki 548. Wskazuje to na znaczne rozdrobnienie podmiotów działających w rolnictwie. Obecnie prowadzone są działania zmierzające do tworzenia silnych grup producenckich, które znacznie efektywniej niż gospodarstwa indywidualne potrafiłyby działać w ramach gospodarki wolnorynkowej. W dniu 22 października 2003 roku utworzono Mazowiecką Spółdzielnię Producentów Owoców i Warzyw „Centrum” z siedzibą w Warce. Skupia ona 600 członków prowadzących działalność ogrodniczą na powierzchni 4600 ha w 19 gminach Mazowsza. Podmiot ten stawia sobie za cel zrzeszenie w najbliższych latach co najmniej 75% gospodarstw sadowniczych na tym terenie. Producentów owoców w tych działaniach wspiera Urząd Miejski w Warce oraz Związek Sadowników Mazowsza.

Podstawowymi kierunkami rozwoju sadownictwa i przemysłu przetwórczego na tym terenie w najbliższych latach będą:

- Zwiększenie upraw poszukiwanych owoców deserowych,

- Wybudowanie na terenie gminy co najmniej dwóch centr sortowniczo-dystrybucyjnych umożliwiających szybkie przygotowanie jednolitych partii towaru, w różnych klasach zarówno na rynek krajowy, jak i na eksport, rozwój zakładów produkujących musy owocowe oraz suszone i kandyzowane owoce.

Wszystkie te działania powinny być wspierane poprzez wykorzystanie możliwości wynikających z finansowania w oparciu o środki unijne.

W mieście i gminie Warka znajdowało się, według GUS, na koniec 2008 roku 2869 podmiotów gospodarczych.

Struktura sektorowa podmiotów gospodarczych przedstawia się następująco:

- Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo - 80
- Przemysł, przetwórstwo - 172
- Budownictwo - 173
- Handel i usługi - 646
- Hotele i restauracje - 55
- Transport, gospodarka magazynowa i łączność - 123
- Spółki handlowe - 67
- Obsługa nieruchomości i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej - 163
- Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą - 1390

Działalność usługowo-produkcyjna w gminie koncentruje się głównie na terenie Warki. Największym zakładem w mieście jest Grupa Żywiec S.A Browar w Warce, chociaż dominującą branżą jest przetwórstwo owocowe, której zaplecze stanowią okoliczne uprawy owoców, głównie jabłek, wiśni i truskawek.

Poniżej przedstawiono podział funkcjonujących na terenie miasta i gminy Warka podmiotów gospodarczych wg wybranych form prawnych w podziale na podmioty publiczne i prywatne.

Tabela nr 19. Podmioty gospodarki narodowej (łącznie z indywidualnymi gospodarstwami rolnymi) mające siedzibę na terenie Miasta i Gminy Warka wg wybranych form prawnych – stan na koniec 2004 roku.

Wyszczególnienie	Miasta Warka	Gmina Warka	Miasto i Gmina Warka

Sektor publiczny	25	15	40
Sektor prywatny	1591	1972	3563
W tym:			
Spółki prawa handlowego	32	6	38
Spółki cywilne	79	26	105
Spółdzielnie	8	2	10
Fundacje	1	1	2
Stowarzyszenia i organizacje społeczne	15	11	26
Inne	13	12	25
Osoby fizyczne	1443	1914	3357
Z tego:	445	2281	2726
- rolnicy indywidualni			
RAZEM	1616	1987	3603

Źródło: Wojewódzki Urząd Statystyczny w Warszawie.

3.7 Kapitał społeczny i ludzki

W gminie istnieje szereg organizacji pozarządowych, realizujących własne cele statutowe, których działalność pozwala na pozytywne wyróżnienie lokalnego społeczeństwa w zakresie samoorganizacji. Do najważniejszych organizacji społecznych na tym terenie należy zaliczyć:

Na terenie gminy działają organizacje pozarządowe oraz grupy nieformalne

1. Klub Kajakowy KOREK Warka
2. Klub sportowo-rekreacyjny Towarzystwa Krzewienia Kultury Fizycznej "NIWY"
3. Klub Sportowy PUŁASKI
4. Klub Sportowy Start Pułaski Warka
5. Klub Sportowy WARKA
6. Klub Żołnierzy Rezerwy LOK im. Piotra Wysockiego
7. Lokalna Grupa Działania „Warka”
8. Lokalna Organizacja Turystyczna "Warkocz Pilicy"
9. Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze - Oddział im. Wiktora Krawczyka
10. REAKTOR - Pracownia Wyzwalania Twórczej Energii

11. Stowarzyszenie 3MAJMY SIĘ RAZEM
12. Stowarzyszenie Kulturalno - Oświatowo - Estradowe KONAR
13. Stowarzyszenie na Rozwoju Wsi Stara Warka
14. Stowarzyszenie Na Rzecz Dzieci i Osób Niepełnosprawnych "TĘCZA"
15. Stowarzyszenie Na Rzecz Promocji Sportów Konnych "EQUISPORT"
16. Stowarzyszenie W.A.R.K.A.
17. Stowarzyszenie Warecki Klub Strzelecki
18. Towarzystwo Miłośników Miasta Warki im. Kazimierza Pułaskiego
19. Uczniowski Klub Sportowy OLIMPIC Warka
20. Uczniowski Klub Sportowy WYSOCKI przy Publicznej Szkole Podstawowej nr 1 w Warce
21. Uniwersytet Trzeciego Wieku przy Centrum Sportu i Rekreacji

4. Analiza SWOT

Analiza SWOT jest efektywną metodą oceny strategicznej badanego podmiotu.

Składa się ona z analizy miejscowości (synteza jej mocnych i słabych stron), oraz analizy jej otoczenia (szanse i zagrożenia). Nazwa SWOT jest akronimem stworzonym ze skrótów angielskich pojęć: **S**trengths (mocne strony), **W**eaknesses (słabe strony), **O**pportunities (szanse) i **T**hreats (zagrożenia).

Dokonanie prawidłowej identyfikacji uwarunkowań oraz analiza poszczególnych

sfer przestrzenno – społeczno – gospodarczych, które wpływają lub mogą wpłynąć na funkcjonowanie miejscowości **Konary** pozwoliło na sformułowanie celów i zadań oraz określenie kierunków rozwojowych wsi dla podniesienia poziomu i jakości życia mieszkańców. Poniżej wnioski z przeprowadzonej analizy:

MOCNE STRONY

- niezły stan infrastruktury technicznej,
- wysoka kultura rolno –sadownictwo,
- atrakcyjne środowisko naturalne,

- pracowitość mieszkańców,
- niski poziom bezrobocia,
- stosunkowo młode społeczeństwo,
- liczne zabytki,
- wolne tereny inwestycyjne.

SŁABE STRONY

- mała aktywność i zaangażowanie mieszkańców,
- stosunkowo niskie wykształcenie i zasoby intelektualne,
- zły stan dróg i chodników,
- niska podaż miejsc pracy dla młodzieży,
- zwiększające się migracje do dużych miast,
- brak ofert zagospodarowania wolnego czasu,
- niskie dochody mieszkańców,
- słabo rozwinięty przemysł,
- niewykorzystane walory przyrodnicze,
- niski poziom ochrony środowiska,
- brak odpowiedniej bazy turystycznej,
- brak bezpieczeństwa ludzi i mienia w odczuciu społecznym,
- niski poziom komunikacji społecznej,
- braki w infrastrukturze technicznej,
- niskie nakłady na dziedziny społeczne,
- nieuregulowany stan prawny terenów inwestycyjnych.

SZANSE

- bliskość Warszawy i Radomia,
- położenie w pobliżu trasy tranzytowej zachód – wschód,
- położenie w centrum okręgu sadowniczego,
- znaczna atrakcyjność turystyczna regionu,

- wysokie walory środowiska naturalnego w regionie,
- akcesja do Unii Europejskiej,
- pozyskanie środków unijnych,
- duży rynek zbytu na produkty sadownictwa,
- bogactwo historii miasta i regionu,

ZAGROŻENIA

- migracja młodzieży,
- przewidywane zmiany prawa,
- brak miejsc pracy w regionie,
- zanieczyszczenie środowiska w regionie,
- brak aktywności władz regionalnych,
- spadek rangi rodziny,

5. Opis planowanych zadań inwestycyjnych

Planowane działania do realizacji w latach 2013 – 2020

Lp.	Nazwa zadania	Cel	Przeznaczenie	Kwota końcowa	Harmogram realizacji	Źródło finansowania
1.	Budowa boiska sportowego przy Publicznej Szkole Podstawowej w Konarach	<p>Poprawa dostępności do bazy sportowej;</p> <p>- Szanse na stworzenie komfortowego zaplecza dla mieszkańców chcących aktywnie spędzać czas wolny uprawiając sport;</p> <p>- Propagowanie zdrowego modelu życia;</p> <p>- Zwiększenie popularyzacji sportów wśród dzieci, młodzieży i osób dorosłych;</p> <p>- Stworzenie warunków do bezpiecznego i przyjemnego spędzania czasu przez dzieci;</p>	<p>Uczniowie Publicznej Szkoły Podstawowej Konarach;</p> <p>- Dzieci, młodzież oraz miejscowa ludność;</p> <p>- Dzieci zamieszkujące okoliczny teren;</p>	602 tys. zł	2013	Gmina Warka, PROW 2007 - 2013

Szczegółowy opis poszczególnych inwestycji oraz kosztorysy prac będą przygotowane bezpośrednio przed przystąpieniem do ich realizacji.

Opis działań:

1. Budowa boiska sportowego przy Publicznej Szkole Podstawowej w Konarach

Celem planowanej inwestycji jest zabezpieczenie potrzeb dzieci i młodzieży w odniesieniu do rozwoju sprawności fizycznej poprzez zapewnienie odpowiednich warunków do terenowych zajęć WF-u, w bezpiecznych warunkach oraz stworzenie spójnej przestrzeni publicznej przy budynku szkoły w Konarach. Przedmiotem inwestycji jest Budowa boiska wielofunkcyjnego (boisko do piłki ręcznej, dwa boiska do koszykówki, boisko do siatkówki) wraz z ogrodzeniem przy Publicznej Szkole Podstawowej w Konarach.

Zgłoszone przez Radę Sołecką zadania inwestycyjne planowane do realizacji w latach 2013-2020. Lista przedstawionych zadań jest otwarta i może ulegać modyfikacji i uzupełnieniom w tymże okresie. Do realizacji w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) w latach 2007-2013, będą kwalifikować się zadania, dla których wartość dofinansowania nie będzie mniejsza niż 25.000 złotych.

Szczegółowy opis poszczególnych inwestycji oraz kosztorysy prac będą przygotowane bezpośrednio przed przystąpieniem do ich realizacji.

6. Opis i charakterystyka obszarów

Obszary i obiekty o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców, sprzyjające nawiązywaniu kontaktów społecznych, ze względu na ich położenie oraz cechy funkcjonalno – przestrzenne w miejscowości Konary to:

1. Tereny przy remizie Ochotniczej Straży Pożarnej

Obecnie wyremontowana remiza spełnia należycie swoje funkcje (zwłaszcza, że bezpośrednio przy pomieszczeniu świetlicy znajdują się garaże Ochotniczej Straży Pożarnej) lecz konieczne jest zagospodarowanie terenów wokół, utwardzenie parkingów. Są to działania sprzyjające właściwemu funkcjonowaniu społeczności lokalnej Konar, co ma szczególne znaczenie z uwagi na fakt, iż w tym miejscu ma miejsce wiele uroczystości lokalnych.

2. Tereny przy Publicznej Szkole Podstawowej w Konarach, w tym plac parkingowy.

Szkoła zlokalizowana jest przy wąskiej drodze wiejskiej, która dalej przekształca się w drogę sadową. W sąsiedztwie szkoły dotychczas nie było odpowiednich warunków do parkowania, co stanowiło dosyć duże utrudnienie i nie sprzyjało bezpieczeństwu uczniów i rodziców. Dzieci dowożone gimbusem, czy wyjeżdżające na wyjazdy zorganizowane nie mają odpowiednio bezpiecznego miejsca oczekiwania na autokar. Konieczne jest dla właściwe zagospodarowanie przeznaczony na ten cel działki wykonanie odwodnienia i utwardzenia. Przy szkole odbywają się pikniki rodzinne oraz inne imprezy plenerowe.

3. Tereny przy Kościele parafialnym pw. Trójcy Św. w Konarach

Kościół zlokalizowany jest w centrum wsi, przy drodze skrzyżowaniu dróg powiatowej i krajowej. Obiekt ten, jako zabytkowy wymaga stosownych zabezpieczeń przed zniszczeniem. Kościół stanowi miejsce spotkań związane z kultem religijnym a także z innymi ważnymi dla społeczności lokalnej wydarzeniami np. patriotycznymi i lokalnymi.

Wymienione wyżej obiekty, niezwykle istotne z punktu widzenia społeczno - kulturalnego życia wsi, zlokalizowane są przede wszystkim w centrum miejscowości lub w niedalekim jego sąsiedztwie. Dla osób korzystających z tych obiektów duże znaczenie ma także uporządkowane i bezpieczne do nich dojście. Z punktu widzenia mieszkańców ważna jest więc także budowa chodnika (w szczególności wzdłuż drogi powiatowej) oraz montaż kierunkowskazów i tablic informacyjnych z planem i opisem miejscowości.

Źródła

1. Pismo z dnia 22 września 2000 r. do Prezesa Zarządu Oddziału PTTK w Warce
2. Geografia regionalna Polski, J. Kondracki, PWN Warszawa 2000
3. Zakład Ochrony Przyrody i Zasobów Naturalnych, Kraków 1992 r.
4. O Nowej Wsi i budowniczych kościołów, Ks. Grzegorz Kalwarczyk, Warszawa 2004
5. System Informacji Oświatowej
6. Dane Urzędu Miejskiego w Warce
7. Dane Miejsko - Gminnej Biblioteki Publicznej w Warce
8. Dane Zakładu Usług Komunalnych w Warce sp. z o.o.
9. Dane GUS 2008
10. Wojewódzki Urząd Statystyczny w Warszawie.
11. Wikipedia.pl